

УДК 342.92

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.44>

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ

Дрофич Ю.В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права

Університету імені Альфреда Нобеля

<https://orcid.org/0000-0003-3956-6303>

Дрофич Ю.В. Особливості юридичного складу адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Вчення про склад адміністративного правопорушення посідає одне з центральних місць в адміністративно-правовій науці та має велике практичне значення, що обумовлене перш за все визначенню ознак протиправного діяння, розмежуванню з іншими видами правопорушень та застосуванню відповідних заходів відповідальності до винних осіб. Визначено, що адміністративне правопорушення (проступок) є юридичним фактом, який формується з нормативної та фактичної складових, що формально зумовлює виникнення адміністративно-деліктних правовідносин, які спричиняють притягнення винної особи до адміністративної відповідальності.

У статті досліджується на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел особливості юридичного складу адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Визначено, що безпосереднім об'єктом правопорушень, пов'язаних із корупцією, є суспільні відносини, що охороняються санкціями конкретних статей глави 13-А КУпАП..

Акцентовано, що відсутність або недотримання процесуального елементу проступку, яка полягає у доказуванні компетентними органами публічної адміністрації, їхніми посадовими (службовими) особами факту вчинення протиправного діяння, закріпленого у відповідних процесуальних документах, нівелює реалізацію названих елементів, унеможливаючи накладення певного адміністративного стягнення.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, корупція, об'єктивна сторона, проступок, склад правопорушення.

Drofych Yu.V. Peculiarities of the legal composition of administrative offenses related to corruption.

The doctrine of the composition of an administrative offense occupies one of the central places in administrative and legal science and has great practical importance, which is primarily due to the definition of the signs of an illegal act,

distinguishing it from other types of offenses and applying appropriate measures of responsibility to guilty persons. It was determined that an administrative offense (misdemeanor) is a legal fact that is formed from normative and factual components, which formally causes the emergence of administrative-delict legal relations that cause the guilty person to be held administratively liable.

The article examines the peculiarities of the legal composition of administrative offenses related to corruption based on the analysis of doctrinal and normative sources.

It was determined that the direct object of offenses related to corruption are public relations protected by the sanctions of specific articles of Chapter 13-A of the Code of Criminal Procedure.

It is emphasized that the absence or non-compliance with the procedural element of a misdemeanor, which consists in proving by the competent bodies of public administration, their officials (officials) the fact of committing an illegal act, enshrined in the relevant procedural documents, nullifies the implementation of the mentioned elements, making it impossible to impose a certain administrative penalty.

Key words: administrative offense, corruption, objective party, misdemeanor, composition of offense.

Постановка проблеми. У сучасній Україні корупція є однією із основних проблем, що заважає повноцінному соціально-економічному розвитку держави, підриває довіру до інститутів публічної влади, які не знаходять позитивної оцінки та необхідної підтримки у суспільстві на різних рівнях органів державної влади та місцевого самоврядування.

Зазначений вид правопорушень через систематичні посягання на повсякденний порядок діяльності органів публічного управління становить суттєву загрозу різноплановим суспільним відносинам. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, які певною мірою висвітлюють проблеми протидії корупційним правопорушенням, нами виявлено потребу у дослідженні питань юридичного складу адміністративних правопору-

шень, пов'язаних з корупцією, що становлять собою вагомих чинників у вирішенні проблеми щодо боротьби з цим негативним явищем.

Метою цієї публікації є дослідження на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел особливостей юридичного складу адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Протягом останніх років юридичний склад адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, як предмет наукового дослідження, був і залишається у полі зору таких вчених, як: В. Авер'янов, В. Бевзенко, Ю. Битяк, В. Гаращук, Є. Гетьман, І. Голосніченко, П. Діхтєвський, Р. Калюжний, Л. Коваленко, І. Коліушко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, С. Кузніченко, О. Кузьменко, В. Куйбіда, Є. Курінний, Д. Лук'янець, П. Лютіков, О. Миколенко, В. Мороз, Ю. Оніщик, С. Петков, Г. Писаренко, Д. Приймаченко, В. Развадовський, О. Рябченко, А. Селіванов, С. Стеценко, В. Тимошук, А. Школик, І. Шопіна та ін.

Виклад основного матеріалу. В загальному розумінні юридичний склад адміністративного правопорушення – це ті елементи, з яких складається саме правопорушення, його структура, результат системного аналізу правопорушення. Значимо, що «адміністративне правопорушення» і «склад адміністративного правопорушення» – це взаємопов'язані, але не тотожні поняття, оскільки співвідносяться між собою як явище та юридичне поняття про нього. Таким явищем, конкретним діянням, вчиненим у відповідній обстановці, часі та місці, скоєне відповідними способами та засобами є правопорушення, а склад правопорушення об'єднує найбільш істотні, типові та універсальні його ознаки [1, с. 77].

Вчення про склад адміністративного правопорушення посідає одне з центральних місць в адміністративно-правовій науці та має велике практичне значення, що обумовлене перш за все визначенню ознак протиправного діяння, розмежуванню з іншими видами правопорушень та застосуванню відповідних заходів відповідальності до винних осіб, по-друге, визначити правильну адміністративну-правову кваліфікацію правопорушень і нарешті по-третє, сприяє правильному застосуванню законів та визначенню сталої юридичної практики його застосування. Юридичний склад – це тільки опис передбачуваного чи можливого діяння, для якого використовуються лише юридично значущі ознаки, які характеризують діяння, як адміністративне правопорушення. Тобто склад адміністративного правопорушення становить собою сукупність основних, визначальних ознак, які виділені законодавцем як типові, необхідні і водночас достатні для притягнення особи до адміністративної відповідальності.

Теоретиками права сформульований висновок про те, що головна роль складу правопорушення

полягає у розмежуванні правомірного діяння та протиправного. При цьому формується правова культура та система знань стосовно того, що саме перебуває під охороною закону (об'єкт), які дії можуть завдати шкоди іншим учасникам (об'єктивна сторона), хто саме може відповідати за такі дії (суб'єкт) та яким при цьому повинен бути психічний стан особи (суб'єктивна сторона) [2, с. 9].

Традиційно структура юридичного складу адміністративного правопорушення представлена сукупністю чотирьох елементів, до яких відносяться: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона. Відтак, структура юридичного складу адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, також доцільно розглядати за сукупністю зазначених елементів, кожний з яких потребує загальної характеристики, проте більш детальніший їх аналіз буде проведений у наступному підрозділі.

Однак, теорія держави і права як наука наголошує на відсутності єдиного наукового підходу до визначень багатьох юридичних понять. На перший погляд, така ситуація може свідчити про плюралізм та свободу наукової думки, однак у дійсності вона є наслідком деформації пізнавальної діяльності людини, продукуючи труднощі в систематизації та ідентифікації знань, а також перешкоджаючи їх застосуванню у практичній площині. Доведено, що коректне засвоєння та застосування загальнотеоретичного поняття складу правопорушення є необхідною передумовою для подальшого опанування (засвоєння) складів галузевих правопорушень. Досліджено виникнення та розвиток окремих елементів складу правопорушення з відповідним поясненням щодо передумов такого виникнення [2, с. 6].

Необхідно зазначити, що сучасний зміст категорії «склад правопорушення» оцінюють як аксіоматичний (тобто як такий, в основу якого закладено сукупність положень теорії, що не потребують власного обґрунтування, оскільки їх достовірність вважається й так зрозумілою та прийнятною). Таким чином, наукове розуміння складу правопорушення, яке на сьогоднішній день сформувалось у теорії права, без перебільшення, вважається науковою аксіомою. З цієї причини є проблематичним застосування до феномену «склад правопорушення» новітніх та прогресивних теоретичних напрацювань навіть філософсько-правового змісту, як і здійснення адекватної ідентифікації складу сучасного правопорушення в теорії права, у порівнянні зі здобутками галузевих доктрин. Вищевказана пізнавальна ситуація сприяє догматизації понять загальної теорії права, зокрема, стосовно складу правопорушення, тому вона повинна бути переглянута [2, с. 13].

Поряд із фактичною складовою проступку, закріпленому у ст. 9 КУпАП, не менш важливе значення відводиться юридичному елементу –

складу адміністративного правопорушення, сукупність ознак, які обов'язково мають бути встановлені у закріпленому процесуальному порядку. Існують різні формулювання юридичного складу проступку, однак вони є абсолютно подібними за сутнісним наповненням, прикладом: сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують діяння як проступок [3, с. 173]; передбачений нормами права, комплекс ознак або елементів, за наявності яких певне протиправне діяння можна кваліфікувати як адміністративний проступок [4, с. 13]; система суб'єктивних і об'єктивних ознак, які є необхідними і достатніми для визнання факту, що особа вчинила конкретний адміністративний проступок [5, с. 10].

На сьогодні в юридичній літературі під складом адміністративного правопорушення прийнято розуміти встановлену адміністративним законодавством сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак (складових, елементів), за наявності яких те чи інше діяння (дія або бездіяльність) вважається адміністративним правопорушенням [6, с. 127].

Таким чином, у теорії адміністративного права під складом адміністративного правопорушення розуміється єдність об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують конкретне суспільне шкідливе діяння як адміністративне правопорушення. До об'єктивних елементів складу відносяться: об'єкт посягання, тобто врегульовані й такі, що охороняються адміністративним правом суспільні відносини, і об'єктивна сторона – зовнішні ознаки, що характеризують протиправність діяння, шкідливі наслідки посягання, причинний зв'язок між діянням і наслідками, що настали, місце, час, обстановку, спосіб, знаряддя і засоби вчинення порушення митних правил. До суб'єктивних елементів складу відносяться ознаки, що характеризують суб'єкта правопорушення (вік, осудність, особливості адміністративно-правового статусу – громадянин, посадова особа підприємства), суб'єктивна сторона правопорушення, що охоплює вину у формі умислу або необережності, мотив і мету правопорушення.

Відразу ж зауважимо, що аналізована нами категорія «складу адміністративного проступку» є чисто теоретичною конструкцією. Законодавець в КУпАП не розкриває ані поняття складу правопорушення, ані системи його основних ознак. Про склад адміністративного проступку згадується лише в п. 1 ч. 1 ст. 247 КУпАП, що відносить «відсутність складу адміністративного правопорушення» до переліку обставин, які виключають провадження в справі. Таким чином, встановлення складу адміністративного правопорушення – це суто пізнавальна діяльність, в основі якого лежить процес тлумачення законодавства [7, с. 52].

З наведеного випливає, що склад проступку є описом передбачуваного чи можливого діяння у

законі. Для такого опису використовуються лише юридично значущі конструктивні ознаки, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення, серед яких виділяють такі [8, с. 43-44]: а) постійні ознаки – отримали загальне визнання у законодавстві, правовій теорії, соціальній практиці, зокрема вік адміністративної відповідальності, громадський порядок тощо. б) перемінні ознаки – містяться у актах, що встановлюють перманентні правила, які можуть установлюватися, змінюватися, скасовуватися відповідними компетентними публічними органами, що тягне за собою зміну ознак відповідних складів.

Не вдаючись до полеміки щодо елементів складу проступку, теоретико-правовий аналіз яких ґрунтовно здійснювався низкою науковців, наголосимо на тому, що вони утворюються ознаками об'єктивного і суб'єктивного характеру, у тому числі об'єкт, об'єктивна та суб'єктивна сторони, суб'єкт адміністративного правопорушення.

До об'єктивних належать ознаки, що характеризують об'єкт проступку, під яким розуміють суспільні відносини, щодо яких здійснюється посягання. Вирізняють загальний об'єкт, який утворює сукупність всіх суспільних відносин, поставлених під охорону адміністративно-правових норм. Поняттям родового об'єкта охоплюється група однорідних чи тотожних відносин, що охороняється комплексом адміністративно-правових норм. Безпосереднім об'єктом вважаються ті конкретні суспільні відносини, які поставлені під охорону закону і яким заподіюється шкода діянням, що підпадає під ознаки конкретного юридичного складу [9, с. 50].

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення уособлює систему передбачених нормами права ознак, що характеризують зовнішній прояв цього діяння. Вона характеризує проступок як акт зовнішньої поведінки правопорушника і включає ознаки як протиправну дію або бездіяльність та шкідливі наслідки, що настали. Третьою складовою частиною об'єктивної сторони правопорушення є причинно-наслідковий зв'язок. Встановити такий зв'язок означає виявити обставини появи шкідливих наслідків, а також визначити чи настали вони в результаті протиправного діяння або з інших причин, яким чином це діяння вплинуло на розміри наслідків тощо. Переважно у встановленні наявності причинно-наслідкового зв'язку немає необхідності, оскільки наслідки в основному нематеріальні, тому зв'язок між протиправним діянням і його наслідками не потребує доведення [10, с. 430-432].

При вчиненні адміністративного правопорушення із матеріальним складом, де були завдані збитки фізичній чи юридичній особі, встановлення наявності причинно-наслідкового зв'язку є обов'язковим. З цього приводу у ст. 40 КУпАП зазначається, що якщо у результаті вчинення

проступку заподіяно майнову шкоду, то під час розгляду справи про накладення стягнення адміністративний юрисдикційний орган має право одночасно вирішити питання про відшкодування винним майнової шкоди. Отже, розширюються завдання здійснення відповідного провадження у справах про проступок, де поряд зі встановленням вини правопорушника, обов'язковим є доведення прямого зв'язку із вчиненим проступком і шкідливими наслідками матеріального характеру.

Поряд із часом і місцем вчинення протиправного діяння, особливу увагу на важливості способу вчинення протиправного діяння як ознаки об'єктивної сторони зауважує Я. Задорожня. Під таким способом пропонує розуміти певний порядок, прийоми, методи, послідовність вчинення протиправного діяння, які використовує правопорушник у процесі вчинення адміністративного проступку. Автор підкреслює, що дана ознака закріплюється виключно в положеннях статей Особливої частини КУпАП. Спосіб вчинення адміністративного проступку для одних складів є обов'язковим, а для інших – необов'язковим. Це і стало ключовим фактором виникнення дискусії щодо обов'язковості чи необов'язковості наявності способу в складі проступку [5, с. 4, 10].

Ключова роль у кваліфікації протиправного діяння відіграє встановлення загальних ознак суб'єкта проступку, серед яких вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність та осудність.

Низка спеціальних суб'єктів адміністративних правопорушень передбачено нормами КУпАП, які володіють притаманними лише їм ознаками, що зумовлює застосування до них відмінних або додаткових адміністративних стягнень, а також здійснення специфічних адміністративних процедур у межах відповідного провадження у справі про адміністративний проступок.

Стан неосудності передбачає неможливість загального чи спеціального суб'єкта проступку усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану. Дана особа не підлягатиме адміністративній відповідальності, так само й людина, яка діяла в стані крайньої необхідності чи необхідної оборони. Водночас окреслене передбачає більш кропітку процесуальну діяльність відповідних компетентних органів чи посадових осіб, оскільки у разі вирішення питання про неосудність правопорушника слід провести щонайменше судово-психіатричну експертизу.

Виключно з урахуванням психічного стану правопорушника в момент скоєння протиправного діяння разом із аналізованими вище елементами утворюється повний юридичний склад проступку. У цьому контексті вимогою адміністративно-деліктного законодавства є наявність суб'єктивної сто-

рони – провини особи, яка виражається у формі умислу чи необережності.

Ми погоджуємося з думкою О. Беліковою, що суб'єктивна сторона має декілька складових, до яких належать вина правопорушника, мета і мотив його діяльності. Разом із тим, визначальне місце при цьому займає вина як найважливіша суб'єктивна основа, без якої юридична відповідальність не може мати місця. З теорії права відомо, що вина – це психічне відношення людини до здійснюваної нею протиправного діяння у формі наміру або необережності, а також і до їхніх наслідків [11, с. 26]. Структуру вини складають інтелектуальний та вольовий аспекти, перший з яких передбачає бажання правопорушника здійснити протиправне діяння, тоді як другий – усвідомлення настання шкідливих наслідків від їхньої реалізації.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зробити висновок, що адміністративне правопорушення (проступок) є юридичним фактом, який формується з нормативної та фактичної складових, що формально зумовлює виникнення адміністративно-деліктних правовідносин, які спричиняють притягнення винної особи до адміністративної відповідальності. Відсутність або недотримання процесуального елементу проступку, яка полягає у доказуванні компетентними органами публічної адміністрації, їхніми посадовими (службовими) особами факту вчинення протиправного діяння, закріпленого у відповідних процесуальних документах, нівелює реалізацію названих елементів, унеможливаючи накладення певного адміністративного стягнення.

Ознаки проступку складають дві групи характерних ознак, перші з яких закріплені у ст. 9 КУпАП, що свідчать про потенційну протиправність певного діяння, потребуючи нагального втручання відповідних компетентних органів публічної адміністрації, їхніх посадових (службових) осіб з метою визначення підстав для припинення антигромадських посягань, притягнення винної особи чи групи осіб до адміністративної відповідальності.

Друга група ознак проступку має більш складний характер, реалізується у його юридичному складі та потребує офіційного доказування за встановленою адміністративною процедурою. За таких умов провадження у справах про проступки є ключовим інструментом встановлення провини особи чи спростування такої, яка впливає із сукупності ознак першої із зазначених груп, підтверджуючись наявністю ознак другої із наведених характеристик правопорушення.

Для кращого розуміння сутності та правової природи адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, а також з метою полегшення процесу кваліфікації порушень антикорупційного законодавства пропонуємо більш детально зупи-

нитись на аналізі названих вище елементів складу адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. При цьому, для зручності аналізу, ми спочатку дамо узагальнену характеристику загального об'єкта адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (який є спільним для всіх правопорушень даної групи), і тільки після цього перейдемо до аналізу решти елементів складу правопорушень. Всі адміністративні правопорушення, які пов'язані з корупцією, на сьогодні зосереджені в главі 13-А КУпАП, до якої, в чинній на сьогодні редакції, віднесено дев'ять складів адміністративних проступків

Об'єкт адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. У найбільш загальному розумінні об'єкт правопорушення – це те, на що посягає протиправне діяння (дія чи бездіяльність). Зокрема, це певне коло суспільних відносин, які охороняються адміністративною санкцією і яким протиправним діянням була заподіяна шкода, або ж створена загроза заподіяння такої шкоди.

Залежно від ступеня узагальнення та рівня абстрагування науковці виділяють такі об'єкти: загальний, родовий, видовий та безпосередній. Пропонуємо більш детально їх проаналізувати з урахуванням специфіки предмета нашого дослідження.

Загальним об'єктом правопорушень, пов'язаних із корупцією, є суспільні відносини, що охороняються адміністративними санкціями. Найбільш повне уявлення про загальний об'єкт адміністративного проступку можна отримати, якщо проаналізувати ст. 9 КУпАП. Зокрема, у ній зазначається, що адміністративне правопорушення «посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління».

Корупція – це надзвичайно складне та багатоаспектне явище, що дестабілізує соціальні зв'язки в усіх сферах життєдіяльності суспільства, а не в окремій його галузі чи сфері. З урахуванням сказаного, цілком справедливим видається зауваження науковців, які зазначають, що «на відміну від інших адміністративних правопорушень, які не носять такого суспільно небезпечного характеру, хоч і є антисуспільними проявами, корупційні правопорушення, у яких би діяння вони не проявлялися, завжди становлять суспільну небезпеку, адже можуть об'єктивно завдавати або загрожувати завданням шкоди державі й суспільству» [12, с. 21].

Родовий об'єкт правопорушень, пов'язаних із корупцією, – це частина суспільних відносин, які входять до загального об'єкта і яким заподіюється шкода внаслідок протиправного діяння. У переважній більшості випадків правопорушення, пов'язані з корупцією, посягають на встановлений порядок управління, який регулюється бага-

тьма нормами адміністративного права і охороняється санкціями багатьох статей КУпАП.

Видовий об'єкт певна група суспільних відносин, які охороняються адміністративно-правовими нормами, загальних для ряду проступків одного роду.

В залежності від видового об'єкта адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією умовно можна розподілити на такі три групи:

- порушення спеціальних обмежень спрямованих на запобігання та протидію корупції;
- порушення вимог фінансового контролю;
- невжиття заходів щодо запобігання та протидію корупції.

Безпосереднім об'єктом правопорушень, пов'язаних із корупцією, є суспільні відносини, що охороняються санкціями конкретних статей глави 13-А КУпАП.

В деяких випадках в межах безпосереднього об'єкта правопорушень необхідно виділяти також і його *предмет*. Так, наприклад, у ст. 172-4 (Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності) предметом виступає дохід від забороненої діяльності, винагорода від роботи за сумісництвом; у ст. 172-5 (Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків) – сам подарунок тощо.

Наведена вище характеристика об'єкта правопорушень може бути застосована для всіх без винятку правопорушень, пов'язаних із корупцією. Що стосується решти елементів складу адміністративного проступку, то до їх дослідження ми будемо підходити індивідуально, при цьому, будуть враховані наступні загальнотеоретичні положення.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення є невід'ємним елементом складу адміністративного правопорушення, що характеризує зовнішній прояв протиправного посягання на охоронюваний адміністративними санкціями об'єкт. Об'єктивна сторона правопорушення включає в себе обов'язкові та факультативні ознаки. До перших відноситься діяння (дія чи бездіяльність). До факультативних ознак відноситься шкідливі наслідки такого діяння, а також причинно-наслідковий зв'язок між таким діянням і наслідками, що настали місце, обстановка, час, предмети, засоби та способи вчинення правопорушення.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення відображає психічне ставлення суб'єкта до вчиненого ним діяння. Суб'єктивна сторона правопорушення теж включає в себе обов'язкові та факультативні ознаки. До перших відноситься вина, про що прямо зазначається в ст. 9 КУпАП: «адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність ...».

Самого визначення «вини» законодавець не дає, однак, більшість науковців розуміють під

нею внутрішнє, психічне ставлення осудного дієздатного суб'єкта до вчиненого діяння та до його шкідливих наслідків, яке проявляється у формі умислу чи необережності. В ст. 10 та в ст. 11 відповідно дається визначення умислу та необережності. Так, адміністративне правопорушення визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків; адміністративне правопорушення визнається вчиненим з необережності, коли особа, яка його вчинила, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити.

Факультативними ознаками суб'єктивної сторони правопорушення є мета та мотив. Мета – це уявний образ результату, якого прагне досягнути суб'єкт внаслідок вчинення правопорушення, уявлення про бажані наслідки протиправних дій. Мотив – це рушійна сила, внутрішнє спонукання на вчинення правопорушення.

Висновок. Розглянуті вище ознаки характеризують адміністративне правопорушення як явище реальної дійсності, тобто складають його матеріальне поняття; вони є найбільш характерними і суттєвими, властивими будь-якому адміністративному правопорушенню, зокрема, пов'язаним з корупцією. Матеріальне поняття правопорушення визначає спільне між всіма правопорушеннями, а поняття складу проступку – відмінність одних правопорушень від інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борисова Ю.В. Адміністративна відповідальність за порушення, пов'язані з корупцією: дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2021. 190 с.
2. Комлик В.В. Склад правопорушення: теоретичні підходи та практичні виміри: автореф. дис. к.ю.н.: 12.00.01. К., 2017. 18 с.
3. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Х., 2010. 624 с.
4. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посіб. [О.В. Кузьменко, М.В. Пługатир, І.Д. Пастух та ін.]; за заг. ред. О.В. Кузьменко. К., 2016. 388 с.
5. Задорожна Я.В. Спосіб вчинення протиправного діяння як ознака об'єктивної сторони адміністративного проступку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2016. 18 с.
6. Административное право Украины. 2-е изд., перераб. и доп. [Учебник для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец. / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцкий, В.Н. Гаращук и др.]; Под ред. проф. Ю.П. Битяка. Х., 2003. 351 с.
7. Колпаков В.К. Адміністративний проступок: критерії визначення. *Вісник прокуратури*. 2005. № 5. С. 51-52.
8. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. К., 2008. 256 с.
9. Синьов О.В. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на права і свободи громадян: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2001. 235 с.
10. Россинский Б.В., Стариков Ю.Н. Административное право: учебник. 5-е изд., пересмотр. М., 2017. 576 с.
11. Белікова О.В. Юридичний склад адміністративного правопорушення. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2013. № 3. С. 22-28.
12. Кашуба Я.М. Корупція та відповідальність за корупційні діяння: [навч. посібник]. Л., 2007. 109 с.